

П. КУЛІШ «ЧОРНА РАДА».
ПОКАЗ ПРОТИСТОЯННЯ СИЛ
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ І
РУЇННИЦТВА

Є час розкидати каміння, а є час збирати його. Є час руйнувати, а є час будувати. Є час для любові, а є — для ненависті.

Екклезіаст

Ecclesiastes. 675.

Mala tempora habent
i suis spacijs transunt
vniuersi sub caelo. **Et**
pus nascendi et tem-
pus moriendi. **Tempus**
plantandi et tem-
pus celiendi qd plant-
latum est. **Tempus** oc-
tidendi et tempus sanandi. **Tempus**
fructu et tempus edificandi. **Tempus**
stendi et tempus ridendi. **Tempus** pla-
tendi et tempus satandi. **Tempus** spic-
tendi lapidis et tempus colligendi. **Et**
pus amplexandi et tempus longe fieri ab
implebitis. **Et** tempus acquiescendi et
tempus odij. **Tempus** doli et tempus pa-
tendi. **Quid** dicitur tempus de labore
suo. **Quid** afflictiones quam dedit deo
suis hominum vt distendantur in ea.
dicitur bona in tempore suo: qe
mundum tradidit voluptatibus eorum.
vt non inueniant homo quod optet
ratus est deus ab initio vsq ad finem.
Et cognoui q non esset melius nisi letas
in die futurus in peccatum. **Tempus** pinguis
bomo qui comedit et bibit: et videt bo-
na de labore suo: hoc dicitur de deo.
dicitur omnia opera que fecit deus pers-
tinet in peccatum. **Tempus** pinguis
bomo qui comedit et bibit: et videt bo-
na de labore suo: hoc dicitur de deo.
dicitur omnia opera que fecit deus pers-
tinet in peccatum. **Tempus** pinguis
bomo qui comedit et bibit: et videt bo-
na de labore suo: hoc dicitur de deo.

Хто він, Яким Сомко?

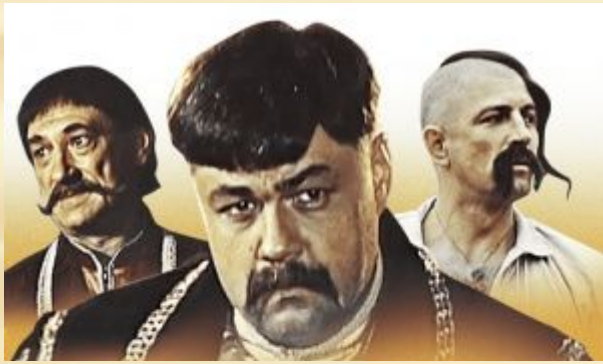

Сомко́ Яким Семёнович (? — † 1663) —

наказний гетьман Лівобережної
України (1660—1663)

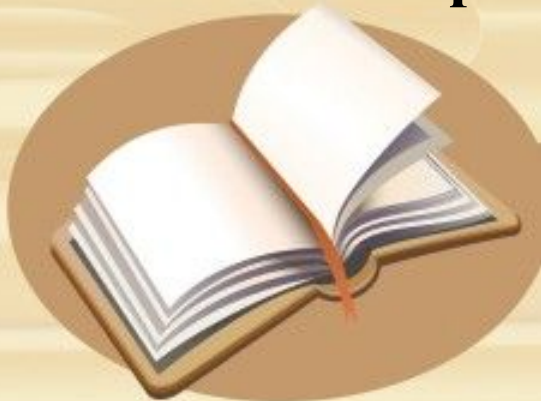
- із переяславського міщанського роду,
- швагер (шурин) Богдана Хмельницького (сестра Сомка — Ганна була першою дружиною Хмельницького)

Яким Сомко

- У часи визвольної боротьби проти Польщі Сомко став прилуцьким полковником. Коли ж помер Богдан Хмельницький, Сомко прагнув зібрати «чорну» раду, намагаючись здобути булаву
- Після поразки на Ніжинській «чорній» раді Сомко просив притулку й оборони в російських представників - Ромодановського й Гагіна, але ті видали його Іванцеві, який не забарився приректи в'язня на смерть.

А. Портрет і зовнішність героя

Б. Риси характеру, вдачі

В. Політичні погляди

Г. Яким Сомко для Пантелеймона

Куліша

**Яким
Семенович
Сомко –
наказний
гетьман**

■ **А. Портрет і зовнішність героя:**

- «воїн уроди, возраста і красоти зіло дивної»;

- «високий, огрядний собі пан»;

- «кругловидний, русявий»;

- «голова в кучерях, як у золотому вінку»;

- «очі ясні, веселі, як зорі»;

- «чи ступить, чи заговорить, то справді по-гетьманськи».

Яким

Семенович

Сомко – наказний

гетьман

■ **Б. Риси характеру, вдачі:**

- вірець лицарства, мужності,
відвертості, благородства;

- «щирий і незлобливий»;

- не любив жартів;

- «щира козацька душа»;

- «гордий, пишний і розумом високий».

Яким Семенович Сомко – наказний гетьман

■ В. Політичні погляди:

- не мириться із запорозьким демократизмом, бунтарством сіроми;
- відстоює ідею міцної державної влади, сильної гетьманської руки;
- у нього на думці, якби одігнати ляхів до Случі;
- прагне об'єднати обидві частини України і триматися договору про возз'єднання з Росією;
- мужньо приймає смерть, відмовившись від можливого порятунку, бо «погибає Україна!»

Яким

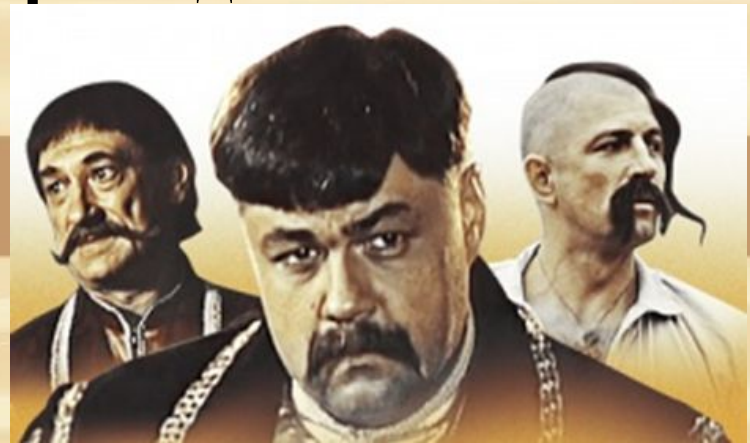
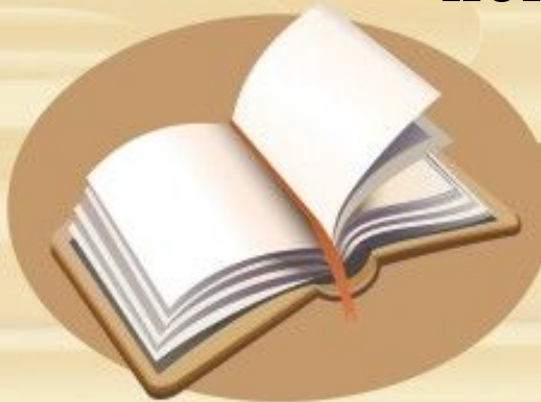
Семенович Г. Яким Сомко для Пантелеймона
Сомко – Куліша.

наказний
гетьман

- спрощений, надуманий, схематичний герой;

- рупор, через який письменник проголошує свої погляди про старшинську зверхність над народними масами, висловлює свої поняття кращих рис вдачі гетьмана.

Образ Сомка в романі і в історії:

Літературний образ

- Молода людина;
- Борець за незалежність України;
- Кришталево чиста та порядна людина

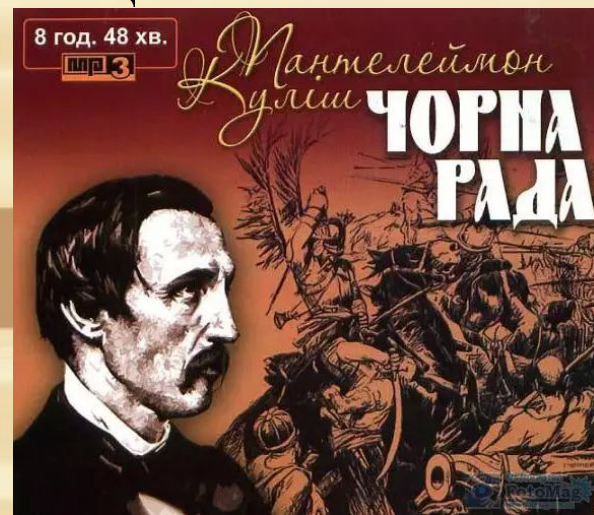
Історичний образ

- Літня людина
- Прихильник союзу з Росією;
- Небезгрішний у політиці

Історичні дані про Сомка, що збігаються трактуванням Куліша:

- 1) Сомко виражав погляди козацької старшини;
- 2) він зневажливо ставився до черні;
- 3) на Ніжинській раді пробував захопити булаву збройно;
- 4) дійсно був страчений Брюховецьким.

**«Познайомимося
ближче з Іваном
Шрамом»**

А. Портрет і зовнішність героя

Б. Особиста доля, соціальний стан

В. Риси характеру і вдачі

Г. Політичні погляди

Д. Іван Шрам для Пантелеймона

Куліша

Іван Шрам(Чепурний), піп, полковник

А. Портрет і зовнішність:

- сива борода;
- шаблюка під рясою;
- пістолі за поясом;
- на виду шрами.

Іван Шрам(Чепурний), піп, полковник

Б. Особиста доля, соціальний стан:

- син поволоцького попа;
- учився в Київській братській школі;
- «зимовник дикого степу на Низу»;
- «жінка- бранка туркеня»;
- проповідував слово правди божої рибалкам і чабанам запорозьким;
- реєстрове його прізвище Шрам, оскільки його пошрамовано вздовж і впоперек;

- два сини під час Хмельниччини полягли в боях за визволення України;
- «побував він на полі й на порі з низцями»;
- «як піднявсь на ляхів Хмельницький, то мав з його велику користь і підмогу»;
- особа, що має історичний прототип.

Іван Шрам(Чепурний), піп, В. Риси характеру і вдачі:

- чесний і скромний;**
- стійкий і наполегливий;**
- патріот;**
- «гарячий був чоловік»;**
- людина цільної, мужньої,
суворої вдачі;**

- байдужий до збагачення,
власного добробуту;**
- небайдужий до долі країни,
її народу;**
- загартований і
пошматований у боях воїн;**
- терпимий і витриманий.**

Іван Шрам(Чепурний)

Г. Політичні погляди:

- поборник об'єднання України;
- прихильник міцної гетьманської влади;
- веде боротьбу на Правобережжі проти шляхетсько-польського ставленика Тетері;
- на Лівобережжі — щоб підтримати Сомка на чорній раді;

-вступає в суперечки з міщанами;

-турбується долею України;

-боровся за незалежність рідного краю у війську Б. Хмельницького;

-засуджує народні бунти.

Іван Шрам(Чепурний), піп, полковник Д. Іван Шрам для Пантелеймона Куліша:

- ідеалізує старшинську свідомість, честь і звичаї...
- непримиренне ставлення до «черні»;
- ідея старшинського аристократизму.

**Гетьман
Лівобережної
України
Іван
Брюховецький**

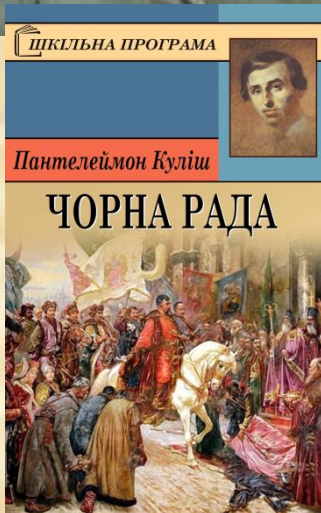

Іван Брюховецький

Уперше ім'я цієї людини в історії звучить як **Іванець**, що свідчить про його низьке походження і становище слуги при Хмельницькому.

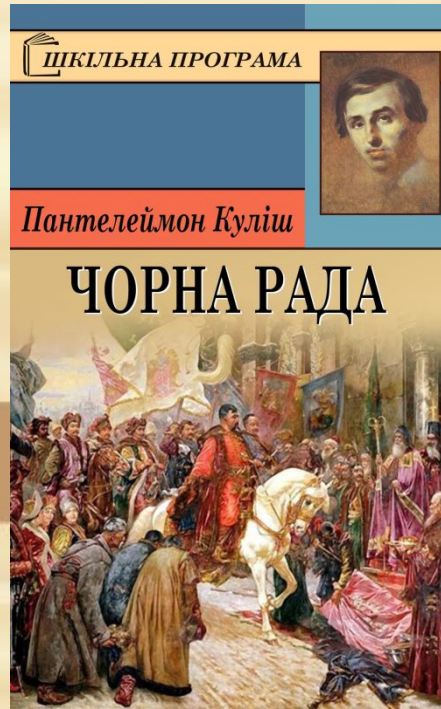
Брюховецький втерся в довір'я Юрасеві Хмельниченкові, який послав його на Запорозжя, щоб прихилити низовців і заволодіти булавою, яка була тоді у Виговського.

Уже восени 1659 року одержує в низовників досі не існуючий на Запорозжжі титул кошового гетьмана

Іван Брюховецький

Перед Ніжинською радою Брюховецький пообіцяв запорожцям, що дозволить безкарно грабувати майно Сомка, Золотаренка та їх прибічників. Але, як тільки Іванець досяг мети, він наказав своїх політичних ворогів знищити фізично. Сомкові й Золотаренкові прилюдно було відрубано голови. **При владі Брюховецький протримався п'ять років.**

Іван Мартинович Брюховецький

А. Риси характеру

Б. Зовнішність

Іван Мартинович Брюховецький

А. Риси характеру:

- лукавий і підступний;
- хитрий і підлий;
- вразлива, мстива і властолюбива людина;
- здатність до демагогічного маскуваня перед народом;
- облудний;
- «чарівник-чорнокнижник;
- «наче собі чоловік простенький, тихенький»;
- «ніхто не подумав би, що в сій голові вертиться що-небудь, опріч думки про смачний шматок хліба да затишну хату»;
- втирався у довір'я простолюду, на який опирався у боротьбі за гетьманство;
- намагався справити вигідне враження, бути малопомічним, скромним;
- «по душі були темному людові тії лукавії ухватки, тії тихі, солодкі речі, те нібито убожество, що всяк за його поліз би хоть на ніж»;
- «хімерний, морочив голови людській, мов не своєю силою»;
- «мов який чарівник-чорнокнижник, ходив поміж миром, сіючи свої чари»;
- політичний авантюрист без честі й совісті.

Іван Мартинович Брюховецький

Б. Зовнішність:

- коротка старенька свитина;
- «полотняні штані»;
- чоботи шкапові, протоптані;
- «шабля при ньому горіла од золота;
да й та на йому була мов чужа»;
- «і постать, і врода в його була зовсім не гетьманська»;
- «наче собі чоловічок простенький, тихенький».

Порівняльна характеристика Якіма

Сомка та Івана Брюховецького

Спільне:

Відмінне:

Яким Сомко

Іван Брюховецький

